

і підзвітною перед громадянами, які віддали за неї свої голоси, а політичні еліти повинні бути відповідальні за політичний вибір країни.

Список використаної літератури:

1. Афанасьєва М. В. Конституційно-правове забезпечення виборчих технологій в Україні : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук. О., 2004. 20 с.
2. Гончарова О. С. Абсентеїзм як феномен політичного процесу. *Сучасне суспільство: політичні науки, соціологічні науки, культурологічні науки*, 2013. 40–47 с.
3. Політична культура громадян України: стан, особливості, тенденції. Національна безпека і оборона. *Український центр економічних і політичних досліджень ім. О. Разумкова*. № 3–4 (171–172), 2017. С. 4.
4. Україна напередодні року виборів: запити суспільства, позиції політичних акторів, контури нової влади. Національна безпека і оборона. *Український центр економічних і політичних досліджень ім. О. Разумкова*. № 3–4 (175–176), 2018. С. 106.

Ключові слова: виборче право, електоральний абсентеїзм, абсентеїзм, електоральна культура, вибори.

Ключевые слова: избирательное право, электоральный абсентеизм, абсентеизм, электоральная культура, выборы.

Key words: suffrage, electoral absenteeism, absenteeism, electoral culture, elections.

ОЛЬКІНА ОЛЕНА ВОЛОДИМИРІВНА

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
професор кафедри конституційного права,
кандидат юридичних наук, доцент*

ЕКОНОМІЧНИЙ КОНСТИТУЦІОНАЛІЗМ: СТРУКТУРНА ХАРАКТЕРИСТИКА

Конституція України є не тільки Основним законом держави, а й суспільства, що обумовлює її вплив на різні сфери суспільних відносин, у тому числі економічні, та виокремлення у конституційно-правовій науці такого явища як економічний конституціоналізм.

За твердженням М. В. Савчина «економічний конституціоналізм відображає реальний стан економічної свободи та баланс інтересів учасників відносин у конкретному типі суспільства, якому притаманна певна структура, інститути та правила, щодо яких склався консенсус та публічна влада демонструє політичну волю до їх демократичної легітимації на засадах верховенства права та справедливості» [1, с. 100].

Бондар М. С. вважає, що «економічний конституціоналізм – це проблема не тільки економічної оцінки конституційних норм та

інститутів, меж (заходів) державно-правового впливу на фінансово-економічну сферу життєдіяльності, а й зворотного впливу економічного розвитку суспільства на всю систему конституціоналізму, її окремі інститути в їх реалізаційному процесі [2, с. 14–15]. Концепція економічного конституціоналізму – це системний, міждисциплінарний, багаторівневий аналіз взаємовпливу, взаємодії, взаємопроникнення фінансово-економічних, соціально-культурних, політичних, правових процесів на основі і відповідно до цінностей сучасного конституціоналізму, тобто це сам процес формування і функціонування конституційної соціально орієнтованої економічної організації державності» [2, с. 19].

Однак, з останнім автором можна погодитись лише частково, оскільки економічний конституціоналізм є однією з граней конституціоналізму, що має свою специфіку, але ґрунтується на загальних засадах конституціоналізму та функціонує за притаманним йому алгоритмом.

Тим не менш, економічному конституціоналізму притаманні свої змістовні особливості, що можуть бути розкриті у його структурі, пропонуваній науковому співтовариству.

Першим елементом структури економічного конституціоналізму є його нормативно-правова основа, у якій Конституція України, зокрема, закріплює верховенство права (ст. 8), економічну багатоманітність (ст. 15), соціальну спрямованість економіки (ст. 13), рівність усіх суб'єктів права власності перед законом (ст. 13) та інші фундаментальні засади розвитку економіки в Україні. Проте ці конституційні положення потребують конкретизації у поточному законодавстві. У зв'язку з цим, при визначенні обґрунтованості правового регулювання американський науковець Р. Іпстейн із посиланням на Дж. Локка наголошує на «трьох функціях держави – оподаткуванні, регулюванні та модифікації правил відповідальності. Тому держава має насамперед компенсувати збитки, заподіяні приватній власності у разі здійснення правового регулювання, оподаткування та зміни правил відповідальності» [3, с. 93, 95]. Варто погодитись з М. В. Савчиним, що «свобода розсуду уряду й адміністрації має бути обмежена розумними рамками виключно на основі закону як результату консенсусу в суспільстві. Ступінь втручання публічної влади у сферу економічної свободи має бути збалансованими і не посягати на сутність її змісту. Тому при проведенні економічних реформ є виправданим формування інститутів економічної системи, які мають неухильно слідувати економічним правилам і процедурам і володіти достатньою свободою саморегулювання, оскільки економічні процеси за своєю природою є динамічними і не можуть підлягати надмірному законодавчому регулюванню» [4, с. 37–38].

Виходячи з викладеного, можна запропонувати закріпити на конституційно-правовому рівні принципи (орієнтири) нормативно-правового регулювання економічних відносин, до яких віднести раціональність, пропорційність, узгодження приватних та публічних інтересів, соціальну інтеграцію. Крім того, мають бути конституційовані права юридичних осіб приватного права, що є самостійними суб'єктами конституційних правовідносин. Отже, хоча економічний

зміст Конституції України досить широкий, оскільки пронизує практично всі основні інститути Конституції, має багаторівневі ієрархічні прояви, потребує удосконалення шляхом виокремлення в самостійний розділ з метою забезпечення балансу фундаментальних соціальних цінностей, власності, свободи.

Другим елементом структури економічного конституціоналізму є економіко-правова свідомість, що поєднує сукупність правових та економічних знань і поглядів суб'єктів господарювання, що відображають економічну дійсність, а також здатність особистості пізнавати, відображати й узагальнювати економіко-правову реальність, передбачати і прогнозувати розвиток економічних процесів. Враховуючи те, що основним конструктивним втіленням економіко-правової свідомості є здійснення підприємницької діяльності, їй притаманні такі характеристики як ініціативність, ризиковість, тобто готовність до мінливості економіко-правових умов дійсності, що обумовлює її динамічність та гнучкість.

Третім елементом структури економічного конституціоналізму є динаміка його реалізації у певних правовідносинах (бюджетних, податкових, господарських, конституційно-юрисдикційних тощо), у тому числі за участю таких спеціалізованих конституційних органів як Національний банк України, Рахункова палата. Особливої ваги зараз набуває діяльність Конституційного Суду України з захисту економічних прав фізичних осіб та юридичних осіб приватного права під час розгляду конституційних скарг, тобто відбувається вдосконалення правозахисного механізму реалізації економічних прав в Україні.

Список використаної літератури:

1. Савчин М. В. Конституційний лад України та економічний конституціоналізм // Часопис Київського університету права. – 2010. – № 4. – С. 96–100.
2. Бондарь Н. С. Экономический конституционализм России: очерки теории и практики : монография. – М. : Норма, 2018. – 272 с.
3. Richard A Epstein, Takings. Private Property and the Power of Eminent Domain. Harvard University Press, Cambridge, Mass., 1985. Pp. xi, 362.
4. Савчин М. В. Економічний конституціоналізм і Конституційний Суд України / М. В. Савчин // Юридична наука. – 2012. – № 4. – С. 32–43.

Ключові слова: економічний конституціоналізм, публічна влада, конституційно-правове регулювання, економіко-правова свідомість.

Ключевые слова: экономический конституционализм, публичная власть, конституционно-правовое регулирование, экономико-правовое сознание.

Key words: economic constitutionalism, public power, constitutional and legal regulation, economic and legal consciousness.